

IRODALOM.

Halasy-Nagy József: Ember és Világ. Egyetemi Nyomda. é. n. (1940) 251. oldal.

Az alkalmazott humánumbölcselet korunkban sajátyszerű fejlődésnek indult. Az ilyen é. telmezésű filozófiának tárgya az *elmének* és *valóságnak* frigyéből sarjad. Területe az *embernek* és az etikai *magatartásnak* értékrendje, feladata pedig a *szellemi* és *erkölcsi* ítéletelemeknek s így az ontológiai természetű „Van” fogalmának az axiológiai „Kell” tartalmával való kiegészítése.

Ilyen célzattal tervezi Halasy-Nagy két irányból megközelíteni az emberi lét törvényeit: 1. a szellem mivoltának, és 2. az etikum lényegének elemzéséből.

1. A szellem a tárgyi világgal szemben álló, tudatos valóság, mely Halasynak funkcionális értelmezése nyomán az élményszerűségben és a tevékenységben nyilatkozik meg. Ez a szellem a hordozója minden logikai eligazodásnak, a megismerésnek, fogalomalkotásnak s ezáltal fogja egybe az embert és természetét, az ismeretet és valóságot. De ez a szellem egyben a jelentéseknek, vonatkozásoknak és értékeknek szerves összefüggése is. Legmagasabbrendű szerepéhez a szellem az emberi létezférák (patoszféra, bioszféra, logoszféra) közül a harmadikban jut. A megismerő és értékvalósító szellem u. i. a logoszféra szereplő hőse: a személyiség.

2. Ezzel már át is tértünk a könyv másik eszmecsoportjára: a világformáló erkölcsi állásfoglalás kérdésére. Útja nem más, mint a szellem kibontakozása a személyiség öneszméltedése révén a tisztá öntudatba. Ez a személyes értelmezésű kultúráknak lényegadó jegye. Így kap a világnézeti elmélődés is elsősorban egzisztenciális alapszínezetet, hiszen a személyes Én fogalmában már benne izzik a cselekvő személyiség hivatása is. A szerző értékelméleti idealizmusát szemléletesen igazolja a világképeknek (mechanisztikus, organizztikus és theisztikus-perszonális világképeknek) tudatos szétválasztása és főképp rangsorolása.

A mű tehát a logosz és éthosz elvi kiegyeztetése. A szerző mindezekbe a kérdésekbe nem a szillogizmusoknak reflektoraival kíván bevilágítani. Gondolkodói pátozának legáhítottabb vágya a „*philosophia mentis et cordis*” csorbítatlan egybehangolása. Ezért törekszik a művelt közönség számára is érthető előadásban rámutatni a bölcseletnek életközelségi problémáira, szem előtt tartva tudományos szempontjaiban és gondolatfűzésében egyaránt a szélesebb körű olvasórétegek igényeit.

Visy József.

Terjék László: Költői műfajok — szemelvényekben. Szeged, 1941.

Terjék László, a nagyszerű *Nyelvtanunk és helyestrásunk* szerzője, ezúttal a költészettant építi fel tanítványai lelkében. A tanterv keretei között rendelkezésére álló csekély óraszám és a tanulóanyag igényei egyaránt nehezebbé tették feladatát egyéb poétika-írókénál. Vonatkozik az első sorban a tárgyalás módjára és a szemelvények anyagára. Kétségtelen, hiszen a dolog természetéből adódik, hogy könnyen támadhatnak véleménykülönbségek a szemelvények kiválasztását illetőleg. A lényeg azonban a könyvön elvszerűen végigvonuló induktív-ráveztető módszer, amely — mondhatjuk — szerencsésen megválasztott költői szemelvények bemutatásával igyekszik megláttatni a tanulókkal a lényeges közös vonásokat, hogy ilyen módon *maguk* alkossák meg az egyes műfajok fogalmait. A szerző ebben a könyvében is sikerrel szolgálja tanulók és olvasók öntevékenységét: a szemelvénycsoportok végeire illesztett feladatokkal, általában egész módszerével. Tanárnak, diáknak meg-

könnyíti a tervszerű munkát a házfeladatok és közös megállapítások közbeiktatása, s a szemelvények valóságos kis költői florilégiumot jelentenek a tanulók: a jövődőlpari szakemberek kezében. A nyomdatechnika — néhány sajtóhibától eltekintve — hozzájárul a könyv használhatóságához.

A felsőlpariskolák és a szakiskolák tankönyvirodalma valóban értékes darab-bal gyarapodott Terjék László munkája nyomán.

Kajdi László.

Kornis Gyula: Az irodalmi műveltség értéke. Franklin Társulat. Buda-pest. 240 o.

Kornis ezzel a mélyenszántó, az emberiség egész művelődéstörténetét tömö-ren összefoglaló tanulmányával hitet tesz az irodalom örök nevelő értéke mellett Európai kultúránk gyökerei a görögök *esztetikai-irodalmi* emberideáljáig nyúlnak le és a görögök óta a műveltség elsősorban irodalmi műveltséget jelent. A helyzet csak az újabb természettudományos-technikai beállítottsággal változott meg, de a tapasztalati ismeretek csak *mennyiségi értéket* jelentenek, nem *minőségit*. A természettudományok nyújtotta ismeretek ugyan hasznomra lehetnek, de nem jelentenek minőségi, erkölcsi gazdagodást. Viszont az irodalmi műveltség döntő értéke épen abban rejlik, hogy az egyetemes emberi értékfelfogásokhoz lelkünk számára utat nyit. A fizikai, vagy biológiai tényeket egyszerűen tudomásul veszem és felhasználom, az irodalom nagyjai *teremtő* megértést váltanak ki bennem. Az írói alkotás megértet velem valamit, amit — ép azért, mert megérttem — a magam személyes életében is meg akarok valósítani. A tényismeretek alkalmazásra, felhasználásra ingerelnek, az irodalom megvalósításra, életem erkölcsi formálására nógat.

Az irodalom tehát, legtágabban, az örök emberi értékek megismeréséhez vezet, de a nemzeti önismeretnek is alapvető forrása. Magyar létünk és lényegünk értelme írónkból világlik ki élményszerű igazsággal és így tulajdonképpen nincs helyes magyarságismeret az irodalom szellemtörténeti igazságainak ismerete nélkül. De mindezekon túl formai ereje is van az írói alkotásnak, indítékot ad arra, hogy belső világunkat mi is *objektív világgá* tegyük, elsősorban a magunk számára, vagyis az irodalom megízlelteti velünk az önkifejezés szellemi örömeit is.

A mindenképpen értékes tanulmányt főleg irodalomtörténészek számára — de minden gondolkozni szerető ember számára — tanulságosnak és elolvasandónak tartjuk.

Vajtai István.

Uherkovich Gábor: A korszerű biológiai oktatás. (Kialakulása és főbb tartalmi vonásai.) Szeged, 1940. 98 oldal.

A „biológia“ szó értelmének tisztázása vezeti be a munkát, de a munka leg-terjedelmesebb része a korszerű élettudományi oktatás problémáival foglalkozik.

A szerző kiemeli itt a biológia sajátos szemléleti módját, amelyet az életszerűség központi gondolata irányít s a szülőföldmegismerés útjain haladva, a valós természetet szemléli.

Kíváló értékeléssel tárgyalja szerző a modellek, képek, vázlatrajzok alkalmazását. Kétségkívül a kép a legkevesebbé használható szemléltető eszköz. Egyetlen fontos kelléke a természethűség. — A magam gyakorlatából megemlítem, hogy e szempontból kitűnően megfelelnek a Meinhold-sorozat legújabb kiadású állatképei, de méginkább Specht színompás nagyméretű festményei a Täuber-féle sorozatban